

KS. JÓZEF JACHIMCZAK CM

KRAJOWE DUSZPASTERSTWO SŁUŻBY ZDROWIA

(Komunikat)

Na początku pragnę zaznaczyć, że 265. Konferencja Plenarna Episkopatu Polski dnia 26 XI 1993 r. powierzyła mi obowiązki krajowego duszpasterza służby zdrowia. Pozwolę sobie także zacytować ostatecznie słowa życzeń nuncjusza apostolskiego, abpa Józefa Kowalczyka, do duszpasterzy służby zdrowia: „Pracujecie na bardzo ważnym odcinku duszpasterskim. Każdego dnia stajecie przy łożu chorych ludzi, by dzielić ich cierpienie i nieść im duchową pomoc. Stajecie przed poszczególnymi osobami, które wrosnięte w duchowe życie Kościoła z radością oczekują waszej posługi sakramentalnej. Stajecie jednak przed ludźmi, którzy doświadczeni cierpieniem, może stoją już u kresu życia, a w ich duszy panuje duchowa pustka, beznadziejność, a może rozpacz. Są to również nasi współbracia, którym trzeba okazać duszpasterską pomoc...”

W sprawozdaniu pragnę przedstawić w krótkim zarysie szeroką działalność duszpasterską dotyczącą lekarzy, pielęgniarów i położnych – zarówno świeckich, jak i zakonnych – farmaceutów, laborantów, personelu medycznego, a także diecezjalnego duszpasterstwa służby zdrowia i kapelanów szpitali. Chciałbym mocno podkreślić, że duszpasterstwo pracowników służby zdrowia ma tę świadomość, że darzy miłością wszystkich dotkniętych słabością ludzką, co więcej – w ubogich i cierpiących znajduje wizerunek swego ubogiego i cierpiącego Lekarza-Chrystusa.

Ma również i tę świadomość, że w wielu krajach polityka zdrowia stała się naczelną troską ludzi odpowiedzialnych za życie publiczne. Jeżeli do tego „społecznienia” medycyny dodamy nowe problemy, jakie niesie narkomania, AIDS, rosnąca liczba ludzi starych, groźba zatrucia środowiska, potrzeba działań zapobiegawczych związanych ze złożoną problematyką bioetyki, uświadomimy sobie w pełni, dlaczego zagadnienia poruszane w duszpasterstwie służby zdrowia są tak ważne.

Duszpasterstwo służby zdrowia nie jest czymś „nowym” w Kościele. W ostatnim stuleciu zrobiono jednak wiele, by je ukierunkować na miarę potrzeb naszych czasów. Wielki wkład wnieśli tu papieże: Pius XII, Jan XXIII, a szczególnie nasz papież Jan Paweł II, który stał się twórcą Rady Duszpasterstwa Pracowników Służby Zdrowia.

Duszpasterstwo służby zdrowia w całej rozciągłości wywiera wpływ na wszystkich ludzi dobrej woli po to, aby dbali o poszanowanie życia. Zarówno bowiem duszpasterstwo służby zdrowia, jak i zawód lekarza i pielęgniarki czy położnej zajmują się wartościami cielesnymi i duchowymi osoby ludzkiej. W stosunku do tych wartości lekarza i pielęgniarkę obowiązuje przede wszystkim zasada negatywna: „nie niszczyć” ich, i pozytywna – stosować środki konieczne do ich poszanowania.

Tragizmem ostatnich lat jest to, że nastąpiło rozbitcie, powstała jakaś przepaść pomiędzy prawami Boga i prawami świata, pomiędzy sprawami religii i sprawami życia codziennego, między sprawami duchowymi i materialnymi. Wielki chaos moralny, społeczny i polityczny jest wynikiem chaosu myślowego. U współczesnego człowieka daje się zaobserwować coraz częściej tendencje neurotyczne. Są one wynikiem gorączkowej gonitwy za sprawami doczesnymi (przy słabym, wręcz poniżającym budżecie przeznaczonym na dofinansowanie służby zdrowia – stąd i strajki, i odmawianie pracy, czy też jej porzucanie, szczególnie ostatnio, co się zaznaczyło w pogotowiu ratunkowym, strajk anestezjologów, trudne sprawy płacowe i kwestia etyczna – czy taki strajk dla lekarzy i pielęgniarek jest dozwolony). Brałem udział w negocjacjach, byli obecni związkowcy i wiem, że to nie jest łatwe. Jest to osobny problem, na pewno niełatwy do rozwiązania. To wszystko wpływa na obniżenie życia religijnego i moralnego pracowników służby zdrowia. Właśnie autorytet lekarza, jak dalece on się dzisiaj jeszcze liczy.

Wypracowane przez ponad 50 lat struktury w duszpasterstwie służby zdrowia starają się pomóc ludziom nerwowym, chwiejnym i zagubionym. Czynią to lekarze, psychiatry, psycholodzy, a także duszpasterze, zawsze wtedy, gdy wskazują na prawdy religijne i gdy prowadzą zorganizowane wykłady, sesje dla pracowników lecznictwa.

I. SESJA W NIEPOKALANOWIE

Raz w roku po Niedzieli Białej odbywa się sesja dla duszpasterzy diecezjalnych. Bierze w niej udział około 60 księży odpowiedzialnych w diecezji za pracę w służbie zdrowia. Dotychczas obradom przewodniczył z ramienia Episkopatu Polski bp Adam Dyczkowski. Obecnie (kiedy nie istnieje Komisja) poprosiłem bpa Tadeusza Pieronka, sekretarza generalnego Episkopatu Polski, ponieważ uważam, że obecność biskupa lub też osoby wydelegowanej przez Episkopat jest konieczna. Sesja rozpoczyna się nabożeństwem eucharystycznym z konferencją. Podczas sesji wygłaszane są referaty lekarzy znanych w środowisku medycznym.

Dla przykładu podam tematykę referatów:

- prof. Jan Nielubowicz – rektor Akademii Medycznej w Warszawie: *Lekarz w oczach chorego*,
- dr Krystyna Osińska: *Medycyna na miarę człowieka*,
- ks. dr Wacław Gubała: *Medycyna a bioetyka*,
- dr. Anna Gręziak: *Problem zapłodnienia „in vitro”*,
- dr Grzegorz Pawliczak z Łodzi: *Nowa ustawa o psychiatrii*.

Na sesji w Niepokalanowie wspólnie z duszpasterzami omawiamy sprawy bieżące i program ogólnopolskich rekolekcji oraz pielgrzymki służby zdrowia na Jasną Górę.

W tym roku – 14 kwietnia obradom będzie przewodniczył bp Tadeusz Pieronek, który wygłosi do uczestników konferencję. Głównym tematem sesji będzie wykład prof. Zbigniewa Chłapa z Krakowa: *Obrona embrionu ludzkiego*.

Podczas sesji trwa ożywiona dyskusja i wymiana myśli na temat aktualnych problemów dotyczących pracy księży kapłanów w szpitalach.

W celu ułatwienia kontaktów w poszczególnych diecezjach zostały utworzone regiony: Kraków, Wrocław, Częstochowa, Lublin, Gorzów.

II. OGÓLNOPOLSKIE REKOLEKCJE I PIELGRZYMKA SŁUŻBY ZDROWIA

Tradycyjnie od ponad 60 lat w ostatnim tygodniu maja odbywają się na Jasnej Górze rekolekcje ogólnopolskie dla pracowników służby zdrowia. Rekolekcje są czasem szczególnej modlitwy przed obliczem Jasnogórskiej Pani. Przynosimy wszystkie nasze radości, ale także problemy, trudy i niepokoje. Rekolekcje prowadzili m.in.: ks. prof. Janusz Nagórny z KUL-u, ks. Jerzy Buksakowski, a w tym roku bp Józef Zawitkowski, ks. Roman Rogowski. W rekolekcjach uczestniczy około 1000 osób – zebranych w auli Jana Pawła II. Szczegółowy program rekolekcji zostaje przekazany diecezjalnym duszpasterzom i kapelanom szpitali na sesji w Niepokalanowie do rozprawienia w całej Polsce. Apel Jasnogórski o godz. 21 rozpoczyna Ogólnopolską Pielgrzymkę Służby Zdrowia. Następnie – droga krzyżowa na wałach, Msza św. o północy, czuwanie i nabożeństwa.

W niedzielę o godz. 9.00 odbywają się konferencje. W tym roku konferencje wygłosi prezes naczelnej komisji etyki lekarskiej dr Jerzy Umiastowski. O godz. 11 uroczysta Suma na szczycie jasnogórskim, a o godz. 14.00 pożegnanie przed cudownym obrazem Matki Boskiej Częstochowskiej.

W pielgrzymce bierze udział kilka tysięcy osób związanych ze służbą zdrowia. Ogólnopolska pielgrzymka służby zdrowia z roku na rok przyczynia się do zintegrowania środowiska medycznego, a współpraca ze świeckimi nie polega na traktowaniu ich jako podwładnych, lecz na niezależnym i osobistym działaniu każdego według jego zdolności i obowiązków.

III. KSIĘŻA KAPELANI

W formacji ciągłej pracy duszpasterstwa trzeba podkreślić postugę księży kapelanów w szpitalach. Po raz pierwszy po wojnie 23 i 24 I 1994 r. zorganizowano sesję przybliżającą kapelanom szpitali *Dekret o postudze i życiu kapitanów*. Referaty wygłosili: dr Wanda Terlecka (Częstochowa): *Kapelan a lekarz*; ks. Czesław Podleski: *Formacja duchowa kapelana*; ks. J. Jachimczak: *Postuga kapłańska w szpitalu*. Podczas tej sesji zrodziła się myśl, aby każdego roku organizować rekolekcje dla księży kapelanów.

W sesji wzięto udział 150 kapelanów z całej Polski. Postulaty, jakie padały na sesji, zostały przedstawione do Komisji Episkopatu Polski. W 1997 r. rekolekcjom przewodniczył bp Paweł Socha: *Duch Święty i Jego obecność w Kościele*, a w ubiegłym roku (1998) o. Leon Knabit: *Jezus Chrystus, Lekarz dusz i ciała*.

W tym roku rekolekcje odbędą się od 8–10 listopada. Na uwagę zasługuje organizowanie spotkań formacyjnych księży kapelanów w diecezjach pod przewodnictwem księży biskupów. Jak mogłem zauważyć, znakomicie są organizowane spotkania w Katowicach; brali w nich udział również księża Kościoła protestanckiego. Podobne spotkania odbyły się w Olsztynie, Poznaniu, Lublinie, a ostatnio w Warszawie. Jest to zasługa duszpasterzy diecezjalnych i ogólnie przyjętych wskazań duszpasterstwa krajowego.

Trzeba pamiętać, że chorzy stanowią najliczniejszą grupę w Kościele, dlatego, trzeba, aby wspólnota kościelna w całej różnorodności swoich członków

była objęta pracą duszpasterską. Stąd wielka rola księży kapelanów, aby także zauważyli, że „szpital nie jest miejscem umierania, ale życia” (Jan Paweł II).

IV. DIECEZJALNE DUSZPASTERSTWA SŁUŻBY ZDROWIA

We wszystkich diecezjach są organizowane spotkania dla służby zdrowia raz lub dwa razy w miesiącu. Proponuje się na spotkaniach tematykę etyczną. Rekolekcje, dni skupienia, święto patronalne św. Łukasza, opłatek w okresie świąt Bożego Narodzenia, rekolekcje wielkopostne są stałymi punktami w środowisku służby zdrowia.

V. ŚWIATOWY DZIEŃ CHOREGO – 11 LUTEGO

Wielkim wydarzeniem dla całej służby zdrowia jest Światowy Dzień Chorego. We wszystkich diecezjach oraz w szpitalach duszpasterze organizują dzień modlitw z chorymi przy udziale lekarzy i pielęgniarek. Zadaniem krajowego duszpasterza jest przygotowanie odpowiednich materiałów, rozesłanie orędzia Jana Pawła II na ten dzień, a także „nagłośnienie” w środkach masowego przekazu. Trzeba tu jasno powiedzieć, że już od kilku lat radio i telewizja zauważają Światowy Dzień Chorego.

W Warszawie w dniach 11–12 lutego odbywa się międzynarodowa sesja naukowa pod hasłem „By nie zostali sami”, zorganizowana pod patronatem prymasa Polski kard. Józefa Glempa. Dyrektor generalny UNESCO Federico Mayor włączył sesję do oficjalnego programu obchodów *Roku Toleracji*.

VI. KATOLICKIE STOWARZYSZENIE LEKARZY POLSKICH

W Częstochowie podczas II Światowego Dnia Chorego – 11 II 1993 r. zostało zainicjowane Katolickie Stowarzyszenie Lekarzy Polskich (KSLP). Zadaniem stowarzyszenia jest realizacja fundamentalnej zasady etyki i deontologii lekarskiej, dotyczącej ochrony życia od chwili poczęcia do naturalnej śmierci. Zadania te realizują wg statutu zarejestrowanego w Sądzie Wojewódzkim w Warszawie. Walne Zgromadzenie 21 V 1994 r. dokonało wyboru prezesa oraz 8-osobowego Zarządu KSLP. Prezesem jest dr Kazimierz Kapera. Siedzibą Katolickiego Stowarzyszenia Lekarzy Polskich jest Warszawa, ul. Radna 14 (Dom Zgromadzenia Misji).

Zarząd Główny Katolickiego Stowarzyszenia Lekarzy Polskich powołał oddziały niemal we wszystkich diecezjach. Do chwili obecnej do KSLP przystąpiło około 3000 lekarzy. Stowarzyszenie posiada osobowość prawną, często zajmuje stanowisko wobec sytuacji niezgodnej z etyką katolicką – jak to ma miejsce obecnie, kiedy lekarze sprzeciwiają się wykonywaniu aborcji.

Udział KSLP zaznaczył się w I Polskim Sympozjum Naukowym Papieskiej Akademii *Pro vita* w Krakowie, Warszawie, Częstochowie i Poznaniu. Sympozja poświęcone były encyklice Jana Pawła II *Evangelium vitae* oraz promocji Karty Pracowników Służby Zdrowia.

VII. KATOLICKIE STOWARZYSZENIE PIELĘGNIAREK I POŁOŻNYCH

Podczas Ogólnopolskiej Pielgrzymki Służby Zdrowia w Częstochowie 27 V 1995 r. zostało utworzone Katolickie Stowarzyszenie Pielęgniarek i Położnych. Wybrano Zarząd Główny – prezesem została p. Ewa Dobijańska z Warszawy. Zarząd został zarejestrowany w Sądzie Wojewódzkim w Warszawie (VII Ns. Rej.St.459/95) z siedzibą w Warszawie, ul. Radna 14.

Powstały oddziały w 19 województwach (Lublin, Częstochowa, Biała Podlaska, Stalowa Wola, Warszawa, Rzeszów, Wrocław, Gliwice-Opole, Łódź, Sandomierz, Olsztyn, Kraków, Białystok, Ostrowiec Świętokrzyski, Poznań, Szczecin, Siemiatycze, Limanowa). Potrzeba jeszcze wiele pracy, aby zaangażować i zainteresować Katolickim Stowarzyszeniem Pielęgniarek i Położnych pielęgniarki w szpitalach i innych miejscach ich pracy.

Raz w roku organizowane są trzydniowe spotkania na Jasnej Górze dla pielęgniarek zakonnych.

VIII. MIĘDZYNARODOWE STOWARZYSZENIA KATOLICKICH LEKARZY

W dniach 23–26 XI 1998 r. w Rzymie odbyła się X Międzynarodowa Konferencja Pracowników Lecznictwa pod hasłem: Od Hipokratesa do Dobrego Samarytanina. W Konferencji brała udział delegacja polskich lekarzy (15 osób).

Międzynarodowe konferencje lekarskie wpisały się na stałe w naszą świadomość. Zazwyczaj są one poświęcone konkretnym problemom klinicznym. Niekiedy jednak dotyczą szerszych aspektów medycyny jako części nauk humanistycznych.

W dniach od 6 do 9 VI 1997 r. odbyło się w Pradze sympozjum na temat: *Współczesna medycyna i nasz obraz człowieka*. Protektorem spotkania był kard. Miloslav Vlk. Ze względu na wysokie koszty, z naszej strony udział wzięła skromna 5-osobowa delegacja lekarzy wraz z duszpasterzem diecezjalnym Lublina, ks. Tadeuszem Pajurkiem.

Odpowiadając na pismo z dnia 29 I 1997 r. dotyczące kwestionariusza Papieskiej Rady ds. Duszpasterstwa Służby Zdrowia w sprawie programów, aktywności oraz centrów społeczno-wychowawczych dla dzieci i młodzieży, wysłałem obszernie sprawozdanie o formacji szkół pielęgniarskich i kursach wychowawczych służby zdrowia. Program dotyczy: planowania rodziny i współpracy w tej dziedzinie z duszpasterstwem służby zdrowia; walki z AIDS oraz pomocy niepełnosprawnym i sierotom; aktywności medycznej – profilaktyki, która propaguje zdrowy styl życia, odżywiania, higieny we wszystkich dziedzinach życia, zapobiegania chorobom, szczepień ochronnych, czynnego wypoczynku, organizowania masowych badań profilaktycznych, często charytatywnie (gdy chodzi o ludzi biednych); pomocy medyczno-opiekuńczej (w wielu diecezjach istnieją ośrodki adopcyjne, Fundusz Obrony Życia, centrum dla niepełnosprawnych fizycznie i umysłowo: domy opieki społecznej, opieka paliatywna nad chorymi terminalnie, hospicja dla dorosłych i dla dzieci). W skład zespołu szeroko pojętej pomocy wchodzi lekarze, pielęgniarki, wolontariusze, pracownicy socjalni, psycholog, kapelan.

Na zakończenie chciałbym podkreślić, że krajowe duszpasterstwo służby zdrowia bierze czynny udział w diecezjalnych synodach i uczestniczy w realizacji ogólnopolskiego programu na rok bieżący. Z końcem roku diecezjalni duszpasterze są zobowiązani do nadsyłania sprawozdań z całorocznego cyklu pracy.